

Hamsun vandrer langs gjengrodde stier

Så er han her igjen, skrønermakeren, eventyrtelleren og trollmannen Knut Hamsun. Mens dette skrives er allerede de første anmeldelser kommet i Oslo-avisene av hans siste bok «Paa Gjengrodde Stier». En merker undringen bak de glatte ord, surmagetheten som så vanskelig lar seg skjule. Så har han da narret dem igjen, ja regelrett hamsunsk har han drevet uforskammet gjøn med dem — og det har de vanskelig for å kunne tilgi ham.

Den senile Hamsun, okkupasjonstidens store og effektfulle glansnummer, er med denne boken blitt begravd for alle tider, det forstår selv Aftenpostens litteraturanmelder, så da er det vel sant. Og visst er det sant, her finnes intet senilt, intet overflødig og gjentakende gammelmannsprat som de ventet å finne. Det er framfor alt en ung bok, skrevet av en mann hvis sinn har bevart ungdommens naturlige friskhet i tilgift til alderens lune overbærenhet. På Hamsuns lyre er ingen streng sprunget, visste vi det ikke før, så vet vi det nå.

Framfor alt er boken et oppgjørsskrift, en hamsunsk avsløring av menneskesinnene bak rettsoppgjøret og av den mentalitet som har stått bak rettsoppgjøret, og som et slikt bør boken leses. Kortere enn «Di ska fløtte» kan hjemmefronteren ikke karakteriseres. Det er tilstrekkelig, det vet Hamsun og det forstår også vi, hvorfor skal en da ta med all kjedelig juridisk prosedyre? I dette tilfelle vil den bare være unødvendig.

Den som ventet å finne en angrende synders bekjennelser kan la være å lese boken, her er ingen anger, ingen «erkjennelse» av noen begått brøde. Det er spredte notater, påbegynt i 1945 og ført videre fram, med sidesprang både hist og her, fortid og nåtid i en fargemettet blanding, glitrende og skinnende som en språkets regnbue. Om ikke enkelte tidligere kolleger lærer annet av den, så vil de i alle fall lære å skrive norsk.

Boken er ikke bare interessant den er også et uhyre tragisk dokument. Et eksempel kan nevnes blant de mange. Hamsun taler om tidens uvarighet, om dens relativitet, og utbryter med en viss overbærende resignasjon: — «Jeg mister en Smule Navn i Verden, et Billede, en Byste, det ville neppe ha blitt en Rytterstaty. Men noget er det verre med — endog at tale om. Jeg hadde trodd at jeg stod godt med Børn. De kom jo nu og da med sine smaa Bøker til at skrive mit Navn i, og de nei et og takket og vi var glade sammen. Nu brukes jeg til Skræmsel for Børn.» Dette er altså den hamsunske hjerte-

råhet som Sigurd Hoel hadde det så travelt med, slik er han altså denne menneskefiendtlige mannen som hadde en slik lengsel mot terrorismen! Her mangler noe, det skulle vel ikke være en viss forblindelse hos enkelte mennesker, en viss nymodnet hjerte-råhet som nødvendigvis slår ut, og som en så søker å finne hos den annen, hos ham, overmannen?

Det var ikke lett å være fange på sykehuset, søstrene talte ikke til ham, når de serverte ham rystet de så kraftig på brettet at alt fløt omkring, sin post måtte han fiske opp av kaffesølet og tørke. Bare oversøsteren synes å ha vært menneskelig, men hun hadde vel også oppnådd alderens overbærenhet og toleranse.

Så fulgte oppholdet på gamle-hjemmet, derpå psykiatrisk klinikk hvor han måtte gjennomgå nye prøvelser. Småtteri? Forsvarlig medisinsk behandling? Selv skriver han: «Jeg kommer fra en Helseanstalt og er meget nedfor. Jeg var frisk da jeg kom ind.» Og senere: «Jeg for min del ville 10 Ganger heller ha sittet i Jern i et ordinært Fængsel end pines til at leve sammen med disse mer eller mindre sindslidende Mennesker.» Fremdeles bare småtteri, fremdeles bare behandlet så mildt og humant det lot seg gjøre?

Hadde det ikke vært så tragisk ville det vært ustyrtelig komisk at Knut Hamsun ble sperret inne på en psykiatrisk klinikk. Men tragisk eller komisk, rent komisk er i alle fall den vitenskapelige kjennelse som professor Langfeldt og hans kolleger avsa: «Varig svekkete sjelsevner.» Dertil sier han selv: «Dessværre ja. Og de var blitt haardt svekket netop ved Opholdet i Psykiatrisk Klinik.» Det er forferdende å lese Hamsuns beretning om oppholdet, men en kan likevel ikke bare seg for å le riktig befriende og hjertelig enkelte ganger. Hvor meget røper ikke en liten hale som «Professor Langfeldt kunde skalte og valte med mig som han lystet — og han lystet meget». I det hele er beretningen om oppholdet i «asylet» blitt mer enn en personlig beretning, den er heller blitt en herlig og besk satire over vårt norske seminaristeri og over den psykologiske vitenskap overhodet. Skulle ikke Hamsun, som han skriver, vite like meget og ennå meget mer om psykologi, det levende livets og menneskets psykologi, enn de herrer som hadde ham til behandling?

Er så dette bokens handling, er dette det hele han skriver om? A nei, han skriver om alt og ingenting, det er spredte notater

Forbundet for sosial - -

Forts. fra 1. side.

re i Rettskontoret — underordnet arbeidsutvalget:

H.r.advokat Albert Wiesener, form., Oslo.

Fru Solveig Stang, Oslo.

Cand. mag. N. R. Fløttre.

Fra de to møtedager ble følgende protokoll satt opp:

PROTOKOLL

Forbundet for Sosial Oppreisning

År 1949, den 14. og 15. oktober, møttes i Oslo etter forhåndsinnkallelse 90 representanter for de kretser som er rammet av rettsoppgjøret, deriblant representanter for SAMBAND FOR SOSIAL OPPREISNING og for SAMHOLD og dets rettskontor.

Man enedes om å gå inn i et felles-arbeide til fremme av de

forskjellige oppgaver som har til hensikt å få gjennomført en revisjon av rettsoppgjøret, gjenreisning av medlemmenes sosiale og økonomiske posisjon og dermed forbundne problemer.

Møtet nedsatte en organisasjonskomite og en programkomite som hver framla forslag.

Det fattedes følgende vedtak:

1. Organisasjon: Møtet enedes om en organisasjonsplan, som besluttes vedlagt protokollen som bilag I.
2. Arbeidsprogram: Møtet besluttet at programkomiteens enstemmige forslag vedlegges protokollen som bilag II, til veiledning for Arbeidsutvalget.

Såsnart man har kunnet skaffe et tilstrekkelig økonomisk fundament og Arbeidsutvalget har knyttet de best mulige forbindelser utover landet, er det forutsetningen at det sammenkalles et landsmøte, forutsetningsvis i løpet av våren 1950 til behandling av de disposisjoner som er truffet, de forslag som blir stillet av Arbeidsutvalget og beslutning om det videre arbeide.

Retskontoret søkes omorganisert og holdt med preferanse gående, hvis det er økonomisk mulig.

Det henstilles til samtlige møtende, hver på sitt sted, straks å søke innsamlet størst mulige bidrag til de foreløbige utgifter.

Til på de møtendes vegne å undertegne protokollen ble valgt: Glassmester G. A. Larsen, Oslo. Redaktør Johs. Knudsen, Trondheim.

Frk. Dora Bull, Oslo.

Disponent Gunnar Dahl, Skien.

I og med de beslutninger som ble tatt på møtet, skal alt arbeide for revisjon av rettsoppgjøret nå overtas av den nye landsomfattende organisasjon Forbundet for Sosial Oppreisning, og de tidligere organisasjoner som har gått inn for å gjennomføre dette arbeide er oppløst.

På møtet hersket en samstemmig begeistring over de vedtatte beslutninger. Og representantene reiste hjem med de beste forsette om å gjøre organisasjonen arbeidsdyktig og sterk. Og det var en alminnelig uttalt mening fra alle møtedeltakerne at nå burde alle som har vært rammet elelr er interessert i å avhjelpe de forferdelige ulykker som rettsoppgjøret har ført med seg for vårt folk og land, slutter seg til organisasjonen, og hver på sitt hjemsted går inn for å skape resultater.

Alle henvendelser til Forbundet for Sosial Oppreisning skjer til: Direktør Arne Bergsvik, Billingstad.

Brev til 8. mai —

Forts. fra 6. side.

nye abonnenter. Ikke slik å forstå at du skal gå omkring å spørre om folk vil tinge bladet. Nei, langt i fra. Du skal selv tegne abonnenter, og det gjør du ved å skrive til «8. Mai», box 41, Kristiansund N.

Send bladet «8. Mai» et kvartal til og her setter du navnene og adressen til de som du vil gi bladet til, men det må ikke være til tidligere medlemmer av NS, men til de av dine bekjente, og andre, som sikkert vil trenge til nyttig opplysning om det såkalte rettsoppgjør, opplysninger som ikke får plass i den såkalte frie, demokratiske presse.

Selv behøver du ikke sette ditt navn under besillingen, kun navnene til de som du bestiller bladet til, og du kan sende bestillingen som rekommandert brev.

Men husk også på at her må handles hurtig, her må du ikke tenke på det, sove på det — eller utsetjast på heilnorsk vis.

Dovre i oktober.

Ola Fjell.

som er blitt til en bok, og det en bok som spenner fra filosofi til språkforvirring. Det er intet forsvar, for det trenger han ikke til. Det er intet direkte angrep heller, for man skyter ikke spurver med kanoner, og man kaster heller ikke perfor, nå ja, det er kanskje for stygt å skrive setningen ut. Det kunne bli politikk av det, og det passer så sørgelig dårlig i denne forbindelse.

Hamsuns bok er en studie i norsk råtenskap anno 1945—46, og er følgelig av tidsdokumentarisk interesse. Men det er dens rent menneskelige innhold som griper en og holder en fast — sammen med beundringen og undringen over stilens vidunderlige mykhet og rikdom. Det er Hamsun, Hamsun fra perm til perm. En bedre anmeldelse kan ingen bok få.